

Mayin Chayim 30 - De Psalmen 1

Ons woord Psalm is geen Hebreeuws woord, maar het is ontleend aan het Oudgriekse woord ψαλμός *psalmos*, dat de betekenis heeft 'tokkelen/spelen (van een snaarinstrument)', 'lofzang', 'lied met instrumentale begeleiding'.

De Hebreeuwse naam is תְּהִלִּים, *tehillim*, lofliederen, lofprijzingen, want met de psalmen prijzen en verheerlijken we God, al zijn veel psalmen eigenlijk meer gebeden.

Die naam is afgeleid van de wortel הָלַל *hillel*, het werkwoord 'loven', 'prijzen', een werkwoord dat in onbruik is geraakt. Van deze stam is ook het woord הַלְלוּיָהּ Halleluja afgeleid, dat 'prijst God' betekent. 'ja' is dan een afkorting van Gods naam.

Het woord מִזְמוֹר *mizmor* (m) betekent gezang, psalm, lied, en komt voor in de aanhef van 57 psalmen. Het is afgeleid van het werkwoord זָמַר *zimer*, zingen.

De meeste psalmen zijn geschreven om te worden gezongen, eerst in de tempel, in de eredienst, door de tempelzangers met begeleiding van muziekinstrumenten. Later werden ze ook gezongen in de synagogen en kerken, en bij mensen thuis. Boven enkele psalmen staat op welke melodie ze moesten worden gezongen.

Ontstaan

Het boek der Psalmen is niet in één dag ontstaan. Ze zijn geschreven en verzameld in een aantal eeuwen, vanaf het begin van de monarchie (koning David!) tot de tijd na de Babylonische ballingschap, toen de tempel was herbouwd en de eredienst weer was hersteld. De bundeling in de Bijbel is een selectie uit de grote hoeveelheid religieuze liederen van het Joodse volk. Ik plaats elke week een Hebreeuws of gedeeltelijke Hebreeuws lied op de website Messianieuws, en ik ben elke keer weer verbaasd over het enorme aantal beschikbare liederen.

Hoeveel psalmen zijn er?

Er bestaan 150 psalmen volgens de Masoretische Hebreeuwse Bijbeltekst, dat is de tekst voorzien van uitspraaktekens, al die puntjes en streepjes onder, boven en in de letters.

De Griekse vertaling heeft er nog één meer, Psalm 151, die gaat over David als herdersjongen.

Er zijn eigenlijk geen 150 psalmen maar minder, psalm 10 is een vervolg op psalm 9, zie later, en psalm 43 is echt een vervolg op psalm 42. Psalm 53 is een herhaling van psalm 14 en psalm 70 herhaalt psalm 40:14-18. Die splitsing kan een gevolg zijn van het gebruik van gedeelten in de eredienst.

Enkele eeuwen voor Christus is in de Joodse gemeenschap in Egypte een Griekse vertaling van de Tenach gemaakt. Daarin zijn enkele psalmen samengevoegd en andere psalmen gesplitst, waardoor er verschil kwam in de nummering. Enkele oudere Katholieke Bijbelvertalingen hebben die Griekse nummering gebruikt, wat tot enige verwarring heeft geleid.

De psalmen zijn verdeeld in vijf boeken, die elk eindigen met een lofzang op God. Ze worden wel in verband gebracht met de boeken van Moses, Genesis t/m Deuteronomium.

Boek 1 bevat de psalmen 1 t/m 41, waarvan de meeste aan David worden toegeschreven. Boven psalm 21 staat מִזְמוֹר לְדָוִד *mizmor l'dawid*, een lied van/voor David.

Boek 2 bevat de psalmen 42 t/m 72, die veelal betrekking hebben op de periode van Davids regering tot de Babylonische ballingschap. Daarbij zijn gebeden om hulp en verlossing, klachten, verootmoediging.

Boek 3 bevat de psalmen 73 t/m 89, die in een mineurstemming staan, en spreken over benauwdheid, ballingschap, de ondergang van Jeruzalem en de verwoesting van de

tempel. Hij eindigt met psalm 89, een dieptepunt in de neergang van het koningshuis van David. God heeft het huis van David vernederd, de tempel en altaar in puin gelegd en de profeten en priesters laten vermoorden. Het land is leeggeroofd, veel mensen zijn omgebracht, klaagt de dichter Ethan wanhopig en hij herinnert God aan hoe Hij voordien Israël zegende en beschermde.

Boek 4 bevat de psalmen 90 t/m 106, die in lofliederen bezingen wie God is voor Israël en de heidenvolken. Hij begint met de bekende psalm 90 van Mozes, een gebed om terugkeer na de periode van verdrukking. Hij begint met תְּפִלָּה, לְמֹשֶׁה אִישׁ-הָאֱלֹהִים *tefilah, lemosjèh isj-ha'èlohim*, gebed (van) Mozes, de man (van) God. (Het Hebreeuws pleegt het woord 'van' weg te laten, en zet zaken die met elkaar te maken hebben achter elkaar).

Mozes heeft ook perioden van tegenslag gekend, en weet dat de door zonde verbroken relatie met God weer herstelt kan worden, en bidt in deze Oudejaarspsalm 'Bevestig het werk van onze handen over ons'.

Boek 5 bevat de psalmen 107 t/m 150, met veel lofpsalmen. Daarin vind je:

- Het '**hallel**', de psalmen 113 - 118 die worden gezegd tijdens de drie grote feesten, Pesach, Sjavoet (Pinksteren) en Soekot (Loofhuttenfeest), op Rosj Chodesj, de eerste dag van de nieuwe maan(d), en tijdens de acht dagen van Chanoekah.
- Psalm 119, de langste psalm, het **loflied op de Wet**, de Torah,
- De **pelgrimslieiden**, dat zijn de psalmen 120 t/m 134, die beginnen met het opschrift 'Een pelgrimslied' of 'een bedevaartlied'. In het Hebreeuws staat er הַמְעֻלוֹת, שִׁיר, *sjir, hamma'alot*, een term die onvertaald bleef in de Statenvertaling: 'een lied hamaälot'. Een term die voor mij betekenis kreeg toen ik in Jeruzalem voor de Sjabbatslift van een hotel stond, waar boven stond מַעְלִית *ma'alit*. Beide woorden zijn afgeleid van het werkwoord עָלָה *alah*, opgaan, stijgen, rijzen, kosten. Omdat Jeruzalem hoog gelegen is, gaan de pelgrims op naar Jeruzalem. Boven de psalmen die zij onderweg zingen staat dus 'een lied van de opgang'. Van dit werkwoord is ook afgeleid עֲלִיָּה *alijah*, het emigreren naar Israël, en ook het opgaan naar de בְּמָה *bima* (verhoging) in de synagoge om voor te lezen.

Wie schreven de psalmen?

Een aanzienlijk deel van de psalmen wordt toegeschreven aan koning David, die tussen ca. 1000 en 960 v.Chr. regeerde over Israël. David kende de liederen een grote rol toe bij bijeenkomsten in de tempel. De meeste andere psalmen zijn nieuwer; het merendeel stamt van vóór de Babylonische ballingschap (587-538 v.Chr.). Een enkele psalm zou door Mozes geschreven zijn. Naast David en Mozes worden psalmen toegeschreven aan koning Salomo, aan de levitische koorleider Asaf, aan de nakomelingen van de leviet Korach en aan de musicus Ethan.

Vorm van de psalmen

Kenmerkend voor Nederlandse gedichten is dat ze rijmen. Dat is niet zo in de Hebreeuwse poëzie. De Hebreeuwse woordkunstenaars gebruiken andere manieren:

- Elke regel, of groep regels, begint met een volgende letter van het Hebreeuwse alfabet. Zo'n gedicht heet een **acrosticon**. Dit is toegepast bij de psalmen 9+10 (gedeeltelijk), 25, 34, 37, 111, 112, 119, 145, Spreuken 31:10-31, de Klaagliederen van Jeremia 1-4 en Nahum 1:2-8 (gedeeltelijk).

Psalm 119 telt telkens acht verzen die met dezelfde Hebreeuwse letter beginnen. In de

HSV-vertaling staan die Hebreeuwse beginletters aangegeven. Ik heb groot respect voor de kundigheid en het geduld van de schrijvers.

Een Engelse dichter heeft [Psalm 119](#) vertaalt als een Engels acrosticon.

Wij kennen ook een acrosticon: de (oorspronkelijke) beginletters van de verzen van het Wilhelmus vormen de naam WILLEM VAN NASSOV.

Waarom maakt de psalmdichter gebruik van een acrosticon? Daar kunnen meerdere redenen voor zijn:

- Het geeft een zekere schoonheid aan de psalm, zoals wij daar rijm voor gebruiken,
- Het geeft aan dat het onderwerp volledig is behandeld, van alef tot tav, van A tot Z. Dat lijkt vooral de reden bij psalm 119, dat de aard en de waarde van Gods geschreven woord, de Torah, beschrijft,

- Het is een geheugensteuntje voor jongeren om de psalmen te leren

- Bij psalm 145 ontbreekt echter na vers 13 de letter *nun*. Kennelijk is die bij het overschrijven vergeten, want de Septuagint (LXX), de Griekse vertaling, heeft op die plaats wèl een regel tekst. Die kan worden terugvertaald naar het Hebreeuws, en begint dan met een *nun*. Ook bij een enkele Hebreeuws manuscript komt die tekstregel voor, evenals bij een van de Dode Zee-rollen. In moderne Engelse bijbels staat dit vers 13b: [*The LORD is faithful in all his words and kind in all his works.*] Mijn Hebreeuwse woordenboek vertaalt Faithful met נֶאֱמַן *nè'èman*, beginnend met een *nun*, dus dat is correct.

Zie video <https://youtu.be/tg0SvNxSpc4> (30 minuten, thuis bekijken)

- Psalm 37 maakt ook creatief gebruik van het alfabet. Het thema van deze psalm is de slechte mens, רַשָּׁע *rasja*, en dat de rechtvaardigen zich geen zorgen behoeven te maken als zij zien dat hen wel gaat, dit zal niet zo blijven. Het sleutelwoord *rasja* begint met een Resj, de letter R. In de verzen 34-36 van deze psalm komt in 15 achtereenvolgende woorden de letter Resj voor:

34 קוֹה אֶל־יְהוָה | וְשָׁמַר דְּרָכּוֹ וַיְרוֹמְמוּ לְרֵשֶׁת אַרְץ בְּהַכֹּרֶת רְשָׁעִים תִּרְאֶה:

35 רְאִיתִי רְשָׁע עָרִיץ וּמִתְעַרֵּר כְּאֲזַרְח רַעְנָן:

36 וַיַּעֲבֹר וְהִנֵּה אֵינְנוּ וְאֲבִקְשֶׁהוּ וְלֹא נִמְצָא:

- Typerend voor Hebreeuwse literatuur is het gebruik van **twee parallelle regels**, soms aangevuld met een derde regel. Je vindt dit in Job, Psalmen, Prediker, in zekere zin in de Klaagliederen van Jeremia, en hier en daar in de Profetenboeken. De tweede regel herhaalt, versterkt en bevestigt de eerste, of hij geeft een tegenstelling aan.

Een paar voorbeelden, Psalm 1:3 en 6:

3. *Want hij zal zijn als een boom, geplant aan waterstromen, die zijn vrucht geeft op zijn tijd.*

6. *Want de HEERE kent de weg van de rechtvaardigen, maar de weg van de goddelozen zal vergaan.*

psalm 78:14

- De psalmdichters zijn echte woordkunstenaars. Heel precies wegen zij de woorden en schuiven met zinsdelen, om zo de boodschap duidelijk te laten klinken. Zij tellen letterlijk elke lettergreep, geen woord te veel of te weinig. Psalm 97 is hiervan een prachtig voorbeeld. Wanneer je de regellengtes noteert, en op lengte sorteert, zie je er een patroon in: één regel met 5 lettergrepen, twee met 6 lettergrepen, vier met 7 lettergrepen, 14 met 8 lettergrepen, vier met 9 lettergrepen, twee met 10 lettergrepen, en één met 11 lettergrepen. Ook in de Priesterzegen in Numeri 6:24-26 zie je zoiets, de regels tellen drie, vijf en zeven woorden, Gods zegen neemt steeds toe.

- In een **chiasme** kan de vorm de inhoud benadrukken. Een chiasme is een kruisstelling, waarin de buitenste woorden de binnenste omklemmen. Zoals in het Nederland de aanspraak: 'Dames en heren, jongens en meisjes', waarin de vrouwelijke woorden de

mannelijke omklemmen.

In Psalm 121:6 staat יוֹמָם, הַשֶּׁמֶשׁ לֹא-יִכָּכֶה; וַיָּרָח בַּלַּיְלָה

yomam, hasjèmèsj lo-yakèkah, weyare'ach balaylah

Overdag, de-zon niet-zal-steken, en(de)maan (niet) in-de-nacht

De dag en de nacht omklemmen hier de zon en de maan, en het centrale woord is 'steken' (Een uitgebreider vorm van een chiasme is de geschiedenis van de Toren van Babel en de spraakverwarring, Genesis 11:1-9, waar meerdere buitenste regels binnenste regels omklemmen. De kern is vers 5, *Toen daalde de HEERE neer om de stad en de toren te zien die de mensenkinderen aan het bouwen waren*, zie www.figtreeteaching.com).

• Af en toe maakt de Bijbel gebruik van klinkerrijm, zoals in Genesis 1:2 Woest en leeg, in het Hebreeuws staat er *tohoe wavohoe*.

Soorten psalmen

De Duitse onderzoeker H. Gunkel bedacht een aantal ideaaltypen, een niet-uitputtende indeling van de psalmen naar genre (*Gattungen*), waarbij gekeken werd naar vorm, setting en inhoud:

1. Leergedichten: psalm 1, 49, 73, 78 en 119. Educatieve strekking, wijsheidsliteratuur.
2. Koningspsalmen: psalm 2, 18, 20, 21, 45, 72 en 110. God wordt als koning geprezen.
3. Boetepsalmen: uitingen van schuldbesef. Psalm 6, 32, 38, 51, 102, 130 en 143.
4. Dankpsalmen: dank voor Gods zegen (psalm 65), de redding van het volk (66), het gewas (67), Gods hulp (116).
5. Klaagzangen: gemeenschappelijke en individuele. Psalm 7, 13, 17, 22, 31, 35, 38, 42, 43, 44, 60, 74, 78 en 80.
6. Lofpsalmen (hymnen): liederen waarin God lof wordt toegezongen. Psalm 8, 19, 46, 47, 100, 103, 104 en 150.

Hebreeuwse woorden

דָּוִד	dáwid	David
הִלֵּל	hillel,	het werkwoord 'loven',
הַלְלוּיָהּ	hal'loeyah	Halleluja
תְּהִלִּים	t ^e hillim	Lofliederen. Enkelvoud תְּפִלָּה tehilah
זִמְרָה	zimer	Zingen. Daarvan is afgeleid:
מִזְמוֹר	mizmor	Gezang, psalm, lied
יוֹם	yom	Dag
יוֹמָם	yomam	Dagelijks, op de dag
יָרַח	yare'ach	Maan
לֹא	lo	Nee, niet
לַיְלָה	laylah	Nacht
בַּלַּיְלָה	balaylah	In de nacht
מֹשֶׁה	mosjèh	Moses
נֶאֱמָן	nè'èman	Trouw
עָלָה	alah	Opgaan, stijgen. Daarvan zijn afgeleid:
עֲלִיָּה	aliyah	Opgang, (o.a.) het emigreren naar Israël
רָשָׁע	rasja	Kwaadaardig, boos, slecht mens
קַבְּלַת שַׁבָּת	kabalat sjabbat	Ontvangen van de Sjabbat op vrijdagavond
שִׁיר, הַמְעֵלוֹת	sjir, hamma'alot	Lied van de opgang, pelgrimslied
שֶׁמֶשׁ	sjèmèsj	Zon

Bronnen: www.statenvertaling.net/, tyndalehouse.com, thirdmill.org, sharperiron.org, hebrew4christians.com, en.wikipedia.org, ook de afbeelding,